

Antoni J. Pawłowski

Kwidzyń-Stare Miasto, st. 3, północny
kwartał rynku, woj. elbląskie, AZP
25-46/11

Informator Archeologiczny : badania 31, 198-199

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

wokół kolegiaty wykonano serię wierceń geologicznych po północnej, południowej i zachodniej stronie budowli oraz wzdłuż brzegu jeziora Gopło.

Tegoroczne badania wykopaliskowe dostarczyły przede wszystkim nowych danych dotyczących cmentarza przykościelnego. Udało się wyodrębnić co najmniej dwie fazy jego użytkowania. Najstarsze groby szkieletowe zlokalizowano po południowej stronie świątyni. Dwa pochówki wraz z zarysem wkopu grobowego odsłonięto w wykopie XVI eksplorowanym przy południowej ścianie kolegiaty w miejscu styku apsydy z przybudówką przy prezbiterium kościoła. Zalegały one w najstarszym poziomie osadniczym. Pochodzą zatem z okresu budowy kościoła, datowanego według dotychczasowych ustaleń na połowę XII w. Pozostałe groby odsłonięte po południowej, a zwłaszcza po północnej stronie kolegiaty, pochodzą z czasów nowożytnych, datowane są na podstawie ceramiki i analizy stratygrafii na XVI-XIX w.

W wykopie zlokalizowanym po północnej stronie wieży kościoła zlokalizowano ceglano – kamienny grobowiec (?) W jego wnętrzu odkryto fragmenty szkieletu i tkaniny zdobionej złotą nicią. Biorąc pod uwagę technikę wykonania ścian oraz zawartość wypełniska obiektu – można przyjąć, że powstał on około XV w. Jego zniszczenie przypada być może na okres związany z przebudową kościoła, kiedy wzniesiono środkową wieżę (XVI w.).

Najciekawszym odkryciem było zlokalizowanie fragmentu kamiennej ławy fundamentowej przebiegającej łukiem wzdłuż lica fundamentu południowej apsydy kościoła. Technika wykonania fundamentu i fakt, że był on przewiązany z południową ścianą kolegiaty świadczą o tym, że jest to być może element pierwotnej koncepcji architektonicznej zmieniony bądź zaniechany w zrealizowanym ostatecznie kształcie świątyni.

Badania będą kontynuowane.

KWIDZYŃ-STARE MIASTO, st. 3, północny kwartał rynku, woj. elbląskie, AZP 25-46/11

- miasto - relikty zabudowy od wczesnego średniowiecza po okres nowożytny

Badania archeologiczno-architektoniczne, przeprowadzone w okresie od sierpnia do listopada przez dr. Antoniego J. Pawłowskiego (Pracownia Archeologii, Dokumentacji Architektonicznej i Konserwacji Zabytków w Malborku). Finansowane przez Urząd Miejski w Kwidzynie. Czwarty sezon badań. Założono wykop o powierzchni 1,7 ara. Przebadano ogółem powierzchnię 30 arów.

Po zdjęciu z obszaru niemal całego kwartału północnego współczesnej warstwy humusu i stropu grubej warstwy gruzu rozbiórkowego (powstałego w wyniku usunięcia zgliszczy zabudowy istniejącej tu od 1945 r.) pojawiły się relikty murowanej zabudowy oznaczonej w okresie międzywojennym numerami Rynek 7-11 i ul. Malborska 1-2. Do szczegółowych badań wykopaliskowych wytypowano kamienicę nr 10.

Kamienicę założono w pierwotnej wersji na planie prostokąta o wymiarach 17,82 x 4, 48 m, z fasadą zwróconą w stronę rynku i z pełnym podpiwniczeniem. Wzniesiono ją z cegieł i kamieni na zaprawie glinianej. Wejście do piwnicy znajdowało się w północnej ścianie szczytowej. Pozostałą część parceli od strony północnej zajmowały budynki gospodarcze zbudowane z drewna i gliny w technice muru pruskiego. W późniejszym okresie kamienicę rozbudowano, wznosząc na zapleczu oficynę bez podpiwniczenia. W ten sposób powstała wspólna pierzeja oficyn od strony katedry. Najmłodsza kamienica miała długość w osi 32,96 m.

Pod podpiwniczoną częścią północną zachowały się nawarstwienia kulturowe sięgające najstarszego okresu istnienia miasta lokacyjnego. Odsłonięto osiem warstw, przy czym jedynie w obrębie warstwy VII odkryto obiekty nieruchome w postaci 3 pieców kopułowych do wypalenia wapna. W rzucie poziomym miały one kształt kolisty o średnicy zewnętrznej u podstawy około 90 cm, a wewnętrznej około 60 cm. Ich wysokość dochodziła do 74 cm. Połączone były ze sobą ściankami, w których znajdowały się otwory umożliwiające swobodny przepływ powietrza. Ścianki miały formę prostokąta zamkniętego łukiem odcinkowym o szerokości 20 cm i wysokości boku około 30 cm. Kopuła pieców od góry była otwarta, a średnica otworu wynosiła 25-28 cm. Grubość ścianek u podstawy wahała się w granicach 18-20 cm, natomiast u wylotu kopuły wynosiła 14 cm. W dolnej partii pieców znajdowała

się warstwa wapna o miąższości do 20 cm, a w górnej – grudy przepalanej gliny ze ścianek pieca i duże fragmenty węgla drzewnego. Wokół pieców rozciągała się warstwa gruzu przepalanej gliny, powstała w wyniku rozbijania ścianek pieców w czasie wybierania z nich wapna. Piece te znajdowały się na placu budowlanym związanym z wznoszeniem pierwszego kościoła murowanego w Kwidzynie, zapewne w 50-tych latach XIII w. lub w drugiej połowie tego stulecia.

W trakcie eksploracji nawarstwień związanych z placem budowy i piecami do wypalania wapna znaleziono kilkadziesiąt ułamków naczyń glinianych o formach, technologii i zdobnictwie typowym dla drugiej połowy XIII w. Są to średniej wielkości garnki esowate i głębokie misy wypalone w atmosferze redukcyjnej. Prócz nich znaleziono kilka fragmentów gwoździ żelaznych i trudnych do określenia fragmentów okuć budowlanych.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum w Kwidzynie, Oddziale Muzeum Zamkowego w Malborku.

Wyniki badań zostaną opublikowane w publikacjach Muzeum Zamkowego w Malborku, oraz w materiałach z sesji w Grudziądzu.

Badania będą kontynuowane.

KWIDZYŃ-STARE MIASTO, st. 3, zachodni kwartał rynku, woj. elbląskie, AZP 25-46

- miasto - relikty zabudowy od wczesnego średniowiecza po okres nowożytny

Badania archeologiczno-architektoniczne, przeprowadzone w okresie od maja do listopada przez dr. Antoniego J. Pawłowskiego (Pracownia Archeologii, Dokumentacji Architektonicznej i Konserwacji Zabytków w Malborku). Finansowane przez Urząd Miejski w Kwidzynie. Czwarty sezon badań. Przebadano powierzchnię 40 arów.

W obrębie kamienicy nr 2, na dawnym rynku i przy dawnej Kaffeestrasse, odkryto ślady dwóch chat słupowych w pełnym zarysie oraz część chaty trzeciej. Chata nr 1 była prostokątna w rzucie poziomym i zagłębiona około 40 cm w piaszczyste podłoże. Krawędzie zagłębienia wyłożone były warstwą surowej gliny o miąższości 10-15 cm. Na jej obrzeżach na tle piaszczystego calca rysowały się ślady po dwunastu słupach, w postaci kolistych, ciemnych, próchnicznych plam o średnicy 21-35 cm i głębokości 38-45 cm. Długość chaty wynosiła około 6,4 m, a jej szerokość dochodziła do 5,3 m. Ściany wykonane były z czterech słupów ustawionych w odległości około 2 m od siebie, a przerwy między nimi wypełnione były bądź to dranicami, bądź też plecionką oblepioną gliną, po której zachowały się ślady w postaci grudek polepy z odciskami cienkich kołków. W północno-wschodnim narożu znajdowało się owalne palenisko z obstawą kamienną o wymiarach 150 x 110 cm i głębokości około 30 cm. Od paleniska w stronę narożnika południowego biegł rząd śladów po dranicach o przekroju prostokątnym i wymiarach 15-20 x 8 cm. Wypełnisko nieckowatego zagłębienia stanowiła tłusta gliniasta próchnica, intensywnie nasycona węglem i kośćmi zwierzęcymi. Znaleziono w niej materiał ceramiczny o cechach wczesno- i średniowiecznych oraz połowę grzebienia płytkowego, krążek ciętego poroża, skobel żelazny, 3 gwoździe i 9 fragmentów żelaza z przedmiotów o nieokreślonym przeznaczeniu.

Chata nr 2 miała prostokątny rzut poziomy o wymiarach około 4,5 x 3,5 m i owalne zagłębienie do 30 cm, obejmujące niemal cały obrys. Od strony południowo-zachodniej znajdował się prostokątny w rzucie ganek o wymiarach około 2,1 x 1,8 m. Konstrukcja ścian była analogiczna jak w chacie nr 1, natomiast konstrukcja dachu była odmienna, albowiem wspierał się na trzech sochach ustawionych w osi budynku. Średnica śladów po słupach wynosiła od 15 do 22 cm, a ich głębokość dochoziła do 40 cm. W środkowej partii znajdowało się owalne zagłębienie o wymiarach 3,7 x 3 m, którego ścianki, wyłożone surową gliną, ukośnie schodziły w stronę nieckowatego dna do głębokości 30 cm. W północno-wschodniej części zagłębienia znajdowało się okrągłe palenisko z obudową kamienną. Wypełnisko zagłębienia stanowiła tłusta, gliniasta próchnica, intensywnie nasycona węglem drzewnym, kośćmi zwierzęcymi i odpadami organicznymi, w której znaleziono liczne ułamki naczyń o cechach wczesno- i średniowiecznych, igłę kościaną, połowę podkowy, sprzączkę brązową, zawias żelazny i kilka gwoździ.

Na zapleczu kamienicy nr 5 odkryto i częściowo przebadano studnię z cembrowiną kamienną, o głębokości co najmniej 8 m. Cembrowina wykonana była z dużych otoczków polnych układanych